

Radka Vališková: Hypotéza u Platóna

(posudek vedoucího práce)

Bakalářská práce Radky Vališkové je v mnohém ohledu zajímavým a přínosným textem věnovaným problematice „hypotetické metody“ a s ní spojených otázek v dialogu *Faidón*. Zároveň je však textem, který zůstal, jak autorka sama na závěr práce přiznává, do značné míry torzem.

Struktura práce je relativně jasná. Tři první kapitoly jsou věnovány Sókratově „intelektuální biografii“ v dialogu *Faidón* a jeho rozhodnutí vydat se po zklamání tradičnějším zkoumáním příčiny vznikání, zanikání a bytí, i Anaxagorovými spisy na „druhou plavbu“, jež spočívá v „obratu k logům“ (str. 11–37). Po čtvrté kapitole, která představuje jakýsi exkurs věnovaný předběžnému shrnutí vztahu mezi míněním o nejlepším možném a míněním o pravdivém (str. 38–41), následují dvě kapitoly věnované Sókratovu popisu prvních tří kroků Sókratovy hypotetické metody (str. 42–53). Poslední kapitola věnovaná čtvrtému kroku se pak odpoutává od Platónova textu a pokouší se nejen tázat, co by mohlo být „nejvyšší“ hypotézou, na níž by mohla být celá hypotetická metoda založena, ale také jaké další otázky by takto představená nejvyšší hypotéza mohla vyvolávat (str. 54–56).

Práce má mnohé přednosti. Autorka zná velmi dobře interpretovaný text, dovede na jeho základu klást filosoficky podnětné originální otázky a při svých úvahách se nijak neskrývá za pouhý referát sekundární literatury či Platónova textu.

Také většina její interpretačních hypotéz je neotřelá a přitom ve svém jádru přesvědčivá. Klíčová myšlenka práce, že důležitým klíčem k Sókratově „intelektuální autobiografii“ a na ní navazujícímu popisu hypotetické metody je vztah dvou vzájemně se doplňujících a projasňujících mínění, totiž mínění o dobrém (či „nejlepším možném“, jak většinou píše autorka) a mínění o pravdivém, je podle mého názoru nosná, a to nejen pro interpretaci tohoto konkrétního Platónova textu. Radka Vališková přitom nabízí zajímavou, byť v detailech ne vždy propracovanou interpretaci toho, jakou má Sókratovo „mínění o nejlepším možném“ podobu: pokud textu dobře rozumím, obsahem tohoto mínění je přesvědčení o racionálně uspořádaném, především však poznatelném celku všeho, co je, a s ním spojená „víra v *logos*“. Také na tuto myšlenku navazující, byť v práci spíše jen zmíněná a dále nerozvinutá teze, že mínění o dobrém a o pravdivém se nakonec stýkají v jednom vědění (které však není lidským duším, alespoň v jejich vtělené podobě, plně nedosažitelné), vystihuje podstatný rys Platónovy filosofie.

Přesvědčivě zdůvodněné je také autorčino přesvědčení, že Sókratés ani po svém zklamání z Anaxagorových spisů nerezignoval na hledání „teleologické“ příčiny v podobě *nús*. Z konkrétních interpretačních analýz pak považuji za zvláště zdařilý výklad třetího kroku hypotetické metody a „relačních idejí“, na němž m.j. ukazuje, v jakém smyslu jsou „tělesné spolupříčiny“ nutnou podmínkou příčinného působení idejí.

Práce však bohužel také vykazuje nemalé nedostatky. Obecně se zdá, že byla dokončována v nemalém spěchu. Svědčí o tom nejen relativně velké množství pravopisných chyb (nejčastější jsou nedostatky v kladení čárek), ale také kolísavá stylistická úroveň a srozumitelnost předloženého textu, která svědčí o nedostatečné závěrečné redakci. Některé pasáže jsou napsány jasným, až úderným stylem, který se nezdráhá (někdy bohužel bez

jasnější doprovodné argumentace) vyjádřit netriviální a originální, zároveň však srozumitelné teze. Jiné pasáže však s jakousi místy až těžkopádnou urputností krouží kolem konkrétního problému (či častěji shluku problémů), aniž by bylo jasné, kam celý výklad míří, ba dokonce, co některými svými obraty autorka vlastně míní. Toto sveřepé obmýšlení problémů je sice do značné míry sympatické a někdy přináší zajímavé plody, většinou však vede nejen k jazykovým neobratnostem, ale také k opakovaným repetitivním některých centrálních motivů, které nepřinášejí další významnější rozpracování či projasnění.¹

Z této nedopracovanosti tak vyplývají některé otázky. Co například autorka vlastně míní „míněním o pravdě“? Je to každé bezrozporné mínění? Proč mluví o mínění o nejlepším „možném“? Lze skutečně jednoduše „ztotožnit“ *nús* s „dobrem a potřebnem“ (viz např. str. 28).

Z konkrétních slabin práce bych rád zmínil dvě. Prvním je dle mého soudu nedostatečné rozlišení ve třetí kapitole mezi tím, co Sókratés nalezl v Anaxagorových spisech, a tím, jakým způsobem je interpretoval. Nedomnívám se, že by toto nedostatečné rozlišení autorku vedlo k mylným závěrům. Ukazuje však, že i při interpretaci některých pasáží by mohla být obezřetnější a více odlišovat svůj výklad od Platónova textu (jakkoli se o to, m.j. rozlišením „analýzy“ příslušných pasáží a jejich výkladu do různých podkapitol snaží).

Slabší práce je také sedmá, závěrečná kapitola. Ačkoli právě zde nalezneme některé důležité (a podle mého názoru Platónovu myšlenku nakonec věrně odpovídající) myšlenky, působí tato kapitola dojmem pouhého zběžného náčrtu či řady poznámek, které se (přiznaně, leč bez jasného zdůvodnění) odklánějí od Platónova textu.

Vzhledem k zaměření celé práce tak například zůstává nejasné, proč Radka Vališková končí svůj výklad právě pasáží 103a a nezmiňuje (mimo jiné) pasáž 107b, kde se Sókratés vrací k tematizaci „prvních předpokladů“. Tuto otázku bychom však mohli rozšířit. Autorka sama připouští, že by duše mohla být „vyšší hypotézou“ čtvrtého kroku, svůj výklad však dosti abruptně končí právě před vlastním důkazem nesmrtnosti duše, který přináší do celkové příčinné struktury zásadní nové motivy a v mnohém ohledu vyjasňuje vztah idejí a tělesných „spolupříčin“, jemuž se v předcházejících kapitolách obšírně věnovala. Podobně bychom možná očekávali, že v rámci zkoumání otázky, zda Sókratés opouští hledání příčiny, jež vše uspořádává do nejlepší podoby, alespoň ve stručnosti zmíní Sókratův eschatologický mýtus, který následuje po posledním důkazu nesmrtnosti duše a který nepochybně slouží také jako „ilustrace“ toho, jak by takové nejlepší možné uspořádání celku světa (či alespoň „země a jejího okolí“) mohlo vypadat. Tematický záběr bakalářské práce je nepochybně zapotřebí velmi omezit, ukončení interpretace právě v pasáži 103a se zdá být dosti nahodilé.

Zarážející až do očí bijící je však především takřka úplná absence diskuse sekundární literatury a alternativních interpretací.² Chvályhodně nepochybně je, že autorka tuto absenci sama na závěr práce reflektuje, přičemž k tomu navíc využívá své interpretace hypotetické metody. Je také zřejmé, že tento nedostatek je jistou daní za autorčin jinak velmi chvályhodný samostatný přístup k tématu a filosofické práci vůbec. Zároveň však nutně vyvstává otázka, zda v tomto ohledu autorka prokázala jednu nezbytnou podmínku úspěšného zvládnutí bakalářské práce a dokázala, že dokáže spojit své vlastní myšlenky nejen s primárním textem, ale také s pozicemi jiných interpretů. Osobně nemám pochybnosti o tom, že autorka práci se

¹ Stále repetice vedou snadno k poněkud komickým či zmatečně působícím formulacím. Viz například: „K tomu samému předmětu zkoumání se lze vztahovat jednak poznáním dobrého, ale i poznáním nejlepšího možného.“ Chce skutečně toto autorka říci? Nebo se mýlím a jde zde skutečně o rozlišení mezi „poznáním dobrého“ a „poznáním nejlepšího možného“? Jistě, toto rozlišení by v rámci Platónovy filosofie mohlo dávat smysl, nezdá se mi však, že by ho zde autorka měla na mysli.

² Vina za tento nedostatek nepochybně do jisté míry padá na hlavu vedoucího práce, který měl autorku k většímu zohlednění sekundární literatury a k diskusi alternativních výkladů včas vést (odhlédneme-li od toho, že jí zřejmě ani ve své vlastní, v textu citované knize nedal příliš dobrý příklad).

sekundární literaturou dobře zvládá, to však na výše zmíněné námitce mnoho nemění. Jak sama autorka na závěr své práce naznačuje, zohlednění sekundární literatury přitom není možné považovat za pouhé splnění formální povinnosti, ale mohlo by přinést projasnění a kritickou reflexi předkládaných myšlenek a jejich zasazení do širšího rámce.

Vzhledem k výše zmíněným výrazným přednostem práci vřele doporučuji k obhajobě, s ohledem na zmíněné nedostatky ji však navrhuji hodnotit „*velmi dobře*“.

V Radvánově, 8. září 2012

Štěpán Špinka